

משום שנאמר בה כלי, אלא שעולה שכיחה ואי אפשר לעשותה רק בכהנים חדשים שלא עשו עדיין עולה, אולם בקטורת אפשר לעשותה רק בחדשים (ריטב"א בשם רבנו חננאל, וראה שיה יצחק שהוא ע"פ גי'סתם). ויש שביאר, שמסקנת הגמ' שגם עולה מעשרת, אלא שקטורת כיון שלא שכיחה חשובה בעיניהם, ולכן תיקנו שרק חדשים יפסו עליה (שיח יצחק, ע"פ תוס' מנחות ג, א ד"ה דלא).

יְהוָה נָמִי דְכָתִיב יְהוָה מְחַוֵּקֵי, ולא הביאה הגמ' מהאמור בתורה (בראשית מט, ט) 'לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו', לפי שנאמר רק דרך ברכה (תוס'), והברכה יכולה להתקיים בנקבות של שבט יהודה, שינשאו לאחד משבט לוי או יששכר ויהיה הנשיא מבניהן (ריטב"א), ואף שהכתוב שבט לוי 'יורו משפטין' גם כן נאמר בברכות שברכם משה, לא אמרו דרך ברכה, אלא אמרו שכיון שהם בדרגת 'לאביו ולאמו לא ראיתיו', ראויים הם שיורו אף ללא ברכתי (יבין שמועה [ל"ג אלגאזי ד, קמה]). ויש שכתב, שאין ראיה מברכת יעקב, מפני שאפשר שתקיים ברכתו שלא יסור וגו' רק באחד מהשבט שיהיה 'מחוקק', אולם 'הודה מחוקק' אינו מתפרש על אחד מהשבט (פתח עינים: בן יהודע).

אֶסְקִי שְׂמֵעָתָא אֱלִיָּא דְהִילְכְתָּא קְאָמִינָא, להורות כדת וכהלכה (רש"י), ודוד שהיה משבט יהודה ואמרו (סנהדרין צג, ב) שהלכה כמותו בכל מקום, זכה לכך משום שהיה מלך, אבל שאר החכמים שבשבט לא זכו לכך (מהרש"א), ויש שכתב, שזכה שהלכה כמותו מחמת שהיה עניו, וכן בית הלל שהיו משבט יהודה, או שרק צורבא מרבנן [שהוא בחור חריף (רש"י תענית ד, א)] לא מצאו בשאר שבטים שיכול להורות, אבל מי שהגיע להוראה, אף משאר השבטים יכול להורות (עיון יעקב). ויש שכתב, ששייך שיהיה מורה הוראה שהלכה כמותו משאר שבטים, אבל רובם משבט יששכר ושבט לוי, ודברי הגמ' 'לא משכחת' פירושו שאין זה מצוי (בן יהודע).

הָכָא בְּשֶׁבֶת עֶסְקִינָּה, למסקנת הגמ' שבשבת היו עושים פייס גם בערב מפני שהוחלפו המשמרות, יש לפרש אף את הברייתות הקודמות על פייס של קרבן התמיד בשבת ולא על הקטורת (תוס' רא"ש ותוס' ישנים; ריטב"א), ואת הקטורת של בין הערביים היה מקריב מי שזכה בה בבוקר, ורק על קטורת של יום אחר הקפידו שלא יזכה פעמיים, או שהזכה בקטורת בבוקר אומר לזה שלצידו זכה עימי להקטיר בערב (ריטב"א). ויש שכתבו, שהיה פייס נוסף בערב לקטורת לכל הכהנים שעדיין לא זכו בקטורת (רבנו חננאל, רמב"ם תמידין ד, ח. וראה עוד רבינו אליקים), ואם אין שם כהן שלא זכה עדיין בקטורת, אין עושים לה פייס בפני עצמה בין הערביים, אלא זה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערביים (ריטב"א שם), ולדעתם אף למסקנה נשאר החילוק שבקטורת ברוב המקרים היו עושים פייס נוסף בערב (שפת אמת). ואף שאמרו שהיו ארבע פייסות, אין זה אלא בפייס הקבוע כל יום, אולם על קטורת של בין הערביים אינו קבוע, שכן אם לא היה שם כהן שלא זכה, לא היו עושים פייס נוסף בערב (רעק"א ורש"י, בדעת הרמב"ם).

מִרְסָר בְּרַב עִם הַדָּרֵת מְלָךְ, ודוקא בעבודה אחת ששותפים הרבה אנשים שייך הטעם שהדרת מלך היא ברוב עם, כגון בהעלאת איברים למזבח שחלקם מעלים לכבש וחלקם מהכבש למזבח, אבל התאספות רבים אינה נחשבת להדרת מלך, ולכן אמרה הגמ' [לעיל (כד, ב)] שהטעם שעשו ארבע פייסות ולא פייס אחד, הוא משום 'נהלך ברגש' (תוס' י"ט).

מְשֻׁנָּה. הַפֵּיִס הַשְּׁלִישִׁי, פייס זה היה נעשה אף ביום הכיפורים, והזוכה בו היה מוליך את המחתה ומחתה את הגחלים, וההקטרה עצמה היתה נעשית בכהן גדול. ואף לדעת רבי יהודה [לעיל (כה, ב)] שלא היה פייס למחתה, מודה שביום הכיפורים היה פייס, שכיון שאשר העבודות נעשות בכהן גדול, חביבה עליהם עבודה זו ושמה יבואו לידי מריבה (רמב"ם במלחמות בתחילת המסכת).

הַדְּשִׁים לְקַטְרֵת - כהנים מאותו בית אב שזמנו היום, שלא זכו מעולם בקטורת (רמב"ם תמידין ומוספין ד, ה; ר"י מלוניל).

יְהִרְבִּיעֵי הַדְּשִׁים עִם יְשֻׁנִים, חוזר וקורא אף לכהנים שלא הוכנסו לפייס השלישי משום שכבר זכו בקטורת, שיכנסו לפייס הרביעי (מאירי; ראב"ד תמיד לב, ב). ואף אותם שזכו בשאר הפייסות נכנסים לפייס, ואף שיתכן שאותו כהן שהעלה לכבש יזכה להעלות מהכבש למזבח, אין מקפידים על כך (ר"י מלוניל; רבינו אליקים), אמנם יש שכתב, שמי שזכה בפייס אינו יכול לזכות שוב בעבודה נוספת באותו יום, כדי שהעבודה תיעשה ברוב עם (רדב"ז תמידין ומוספין ד, ה), ורק בפייס הרביעי אמרו 'חדשים עם ישנים' ולא בפייס הראשון והשני, לפי שהחדשים שלא זכו בקטורת מעולם לא השתתפו בפייס הראשון והשני בכדי שיוכלו להיכנס בפייס של הקטורת, ולאחר שלא זכו בקטורת, השתתפו כולם בפייס הרביעי (קול הרמ"ז).

מִי מַעֲלֵה אֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לְמִזְבֵּחַ, וכהן אחד היה מעלה אותם (רש"י; הלן ע"ב ד"ה עצמו; ריטב"א כאן בדעתו), ויש שכתב שכשם שהיו ששה כהנים שמעלים לכבש, כך היו ששה כהנים שמעלים מן הכבש למזבח (ריטב"א).

גְּמָרָא. מַעֲוֵלָם לֹא שָׁנָה אֲדָם בָּהּ, שלא הוצרך לשנות בה כיון שהתעשר, או שהכוונה שלא שנה בה עד לאחר שזכו כל הכהנים מאותו בית אב ואז חזרו להפיס מתחילה, ופעמים שכבר מת קודם לכן ולא שנה כלל (ריטב"א לעיל יד, ב). ויש שכתב, שהיה מספר הכהנים מרובה, ולכן תמיד היה מי שלא זכה בו עדיין (ר"י מלוניל, וראה ריטב"א שם שכתב, שרחוק לומר כן). ויש שכתב, שרק לכהן הדיוט לא הניחו לזכות פעמיים, משום שחששו שיעשיר יותר מהכהן הגדול, אבל בכהן גדול לא חששו שיעשיר, ולכן כל שבעת הימים קודם יום הכיפורים הוא היה מקטיר את הקטורת (שפת אמת. וראה בביאורו לעיל יד, ב ד"ה חדשים, באופן שזכו כל הכהנים מאותו בית אב אם יתנו לכהן מבית אב אחר).

עוֹלָה נָמִי הִכְתִּיב וְקָלִיל עַל מִזְבֵּחַךְ - שאף עולה מקריבים אותה כליל (תוס' רא"ש). ויש שביאר, שבעולה נכתב 'כליל', כאמור (שמואל א ז, ט) 'ויעלה עולה כליל' (רבנו חננאל [ע"פ גירסתו בגמ']).

הָא שְׂכִיחָא וְהָא לֹא שְׂכִיחָא, שכיון שעולה שכיחה, לא עליה נאמר שמעשרת, שאם כן יהיו כולם עשירים (רש"י), וכיון שאין הכל ראויים להתעשר, אין העולה מעשרת אף את הראויים להתעשר (ריטב"א בדעת רש"י). ויש שפירשו, שכיון שעולה שכיחה שיכול כל אדם לנדב עולה ולהביאה ולהתעשר, אין צריך לעשות עליה פייס [אמנם בפועל לא היתה מעשרת, שהואיל והיתה מצויה, לא היו מכוונים בה כראוי (שיח יצחק)], אבל קטורת אינה באה נדבה (תוס' ישנים ותוס' רא"ש). ויש שפירש שרב פפא הקשה לאביי, שלא מסתבר שהטעם הוא משום שהקטורת מעשרת, שאם כן כל שכן שיחזרו ויפסו כולם, ואם הטעם משום שקדושתה חמורה שנאמר בה 'כליל', אם כן אף לעולה יצטרכו חדשים שלא הקריבו עולה, ותירץ אביי, שאין הטעם משום שמעשרת אלא